

komoly fejlődés váltotta fel. Míg régebben sűrűn kellett a statisztikai következtetéseket becslésekkel helyettesíteni, addig erre már alig van szükség a statisztika nagy állami és társadalmi jelentőségének felismerése folytán. Állításainak igazolásául felsorol több, korában napvilágot látott könyvet és dolgozatot, melyek a tanügyi statisztika előkelő szerepét és jelentőségét bizonyítják, szinte diadalát jelentik annak. Ilyennek tartja *Illyefalvi* Lajos könyvét (*A gyermek Budapesten*, 1935.), amely ahol lehet, 1870-ig visszatekintve statisztikai számokkal mutatja be a fejlődés menetét a gyermeknevelés és oktatás viszonylatában.⁴⁹

Hosszú volt az út addig, amíg e fenti megnyugtató megállapításokat le lehetett írni. E hosszú útról, a fejlődés kezdeti idejéről igyekeztünk a fentiekben vázlatos tájékoztatást adni.

Hodinka László

JANUSZ KORCZAK EMLÉKÉV LENGYELORSZÁGBAN

1979. szeptember 13-tól 15-ig ülésezett Varsóban utolsó ízben a Nemzetközi Korczak Emlékbizottság. Ekkor került sor a kiváló pedagógus centenáriuma alkalmából tartott emlékév ünnepélyes bezárására.

Janusz *Korczak* (eredeti nevén Henryk Goldszmit, 1878–1942) gyermekorvos, író, nevelési elmélkedő és gyakorlati pedagógus, elhagyott és árva gyermekek gondviselője, népszerű publicista volt. Életműve a világirodalom és a pedagógia becses öröksége. Az emberiség jobb jövőjéhez vezető utat a nevelésben, minden gyermek szükségletének megértésében látta. Arról álmódott, hogy egykor minden gyermek – fehérek, feketék és sárgák – közös harcban fog egyesülni szükségleteinek kielégítéséért, a felnőttek társadalma pedig megteremti számukra a feltételeket, hogy jobban nőhessenek fel. Többek között e gondolatok jegyében méltatja őt a Nemzetközi Emlékbizottságnak az év eseményeiről kiadott jelentése.

Úttörő jelentőségű tapasztalatai a gyermekvédelem és a nevelés terén már századunk húszas éveiben felhívták Korczakra a figyelmet hazájában, Lengyelországban és az ország határain túl is. Áldozatos munkáját a szó betű szerinti értelmében haláláig folytatta: növendékeivel együtt hurcolták el a varsói gettóból a hírhedt treblinkai táborba.

Lengyelország felszabadulásától, pontosabban 1946-tól működik hazájában a Gyermekbarátok Társasága központi vezetősége mellett a Korczak Bizottság, amelyben egykori munkatársai és növendékei, valamint a gyermekvédelem társadalmi munkásai tömörülnek. 1957-ben a Lengyel Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottsága rendezett munkásságának szentelt tudományos konferenciát. Széles körben, a Lengyel Pedagógusok Szövetségének vezető részvételével ünnepelték halálának húszadik évfordulóját. 1977-ben

⁴⁹ *Gyulai* i. m. 75. – L. még *Jáki* László: *A magyar pedagógiai statisztika bibliográfiája. A „Tanulmányok a neveléstudományok köréből. 1963.” c. kötetben. Bp. 1964. 373–399.; Közoktatásügyi statisztika. Az adatgyűjtés rendszere és története 1871–1911. „A Központi Statisztikai Hivatal munkássága” c. kötetben. Bp. 1911. 296–419.*

azután a varsói Pedagógiai Intézet keretében működő Nevelési Rendszerek Kutatóintézetében különleges Korczak Kutatóhelyet létesítettek, amelyik hozzáfogott Janusz Korczak pedagógiai örökségének rendszeres feltáráshoz, forráskiadásokat készített elő, és más szervezetekkel együttműködésben terjeszti az Őreg Doktor eszméinek ismeretét. Ez idő szerint Lengyelországban száznál több intézmény (iskola, gyermekotthon, kórház) viseli Janusz Korczak nevét.

Ausztráliában 14 évvel ezelőtt jött létre a Janusz Korczak Barátainak Társasága (The Society of Friends of Janusz Korczak). Franciaországban 1973 óta működik a Janusz Korczak Doktor Barátai elnevezésű szervezet (Les amis du Docteur Janusz Korczak). Az NDK-ban 1975 óta két kötetben láttak napvilágot Korczak német nyelvre fordított válogatott művei. Az NSZK-ban mindenekelőtt a giesseni Justus Liebig Egyetem pedagógiai fakultása foglalkozik szervezeten munkásságának kutatásával, és 1967 óta sorozatosan jelennek meg írásai. Izraelben a Pusztítás és Mártíromság Múzeumában (The Museum of Destruction and Martyrdom) gazdag archívum áll a Korczak-kutatás rendelkezésére.

Más országokban – így a Szovjetunióban, Nagy-Britanniában, Svédországban – különböző egyetemi központok, pedagógiai intézetek, tudományos akadémiák tevékenységében tükröződik a meleg érdeklődés a nagy orvos-pedagógus eszmei hagyatéka iránt. Ennek arányaira jellemző, hogy a szovjet Korczak-irodalomnak az emlékévként alkalmából közzétett bibliográfiája több mint nyolcvan tételt tartalmaz.

A centenáriumi ünnepségek előkészítésére Lengyelországban Pjotr *Jaroszewicz* miniszterelnök védnöksége alatt és Jerzy *Kuberski* oktatási és nevelési miniszter elnökletével külön bizottság létesült. Más országokban – így hazánkban, Belgiumban és Dániában – Korczak-emlékbizottságok alakultak, a már korábban is működő társaságok és egyéb intézmények pedig fokozták tevékenységüket. A Korczak-év ünnepélyes megnyitóján – 1978. május 31-én – tíz ország: Bulgária, Csehszlovákia, Franciaország, Izrael, Magyarország, az NDK, az NSZK, Olaszország, a Szovjetunió és az USA képviselői vettek részt. (Az év folyamán még továbbiak is csatlakoztak.)

A megnyitó ülés résztvevőire Edward *Gierek* elvtárs levelet intézett, amelyben a következőket írta:

„Hazánk oktatásügyi köreiben született a javaslat, hogy Janusz Korczak emléke előtt az ő nevét viselő intézet létrehozásával tiszteljük. Az Őreg Doktor eszméinek örökösei azt szeretnék, hogy ez modern tudományos kutató- és nevelőintézet legyen, amelyben széles körű nemzetközi együttműködéssel dolgozzák ki a jelen és a jövő igényeinek megfelelő személyiségformáló eljárásokat, továbbfejlesztik a korczaki eszmét, támogatják és inspirálják a békére nevelést célul kitűző eljárásokat. Bizom benne, hogy ez a kezdeményezés a konferencia résztvevőinek körében, valamint a számos külföldi korczakista soraiban érdeklődésre és támogatásra talál.”

Az ezen az első ülésen megalakult Nemzetközi Emlékbizottság 1978. október 12–15-én Varsóban „Janusz Korczak élete és munkássága” címmel tudományos konferenciát szervezett. 1979. március 5–6-án megtartott harmadik ülésén a résztvevők beszámoltak az emlékévként eseményeiről az általuk képviselt országokban. A magyar beszámoló központjában a Magyar Tudományos Akadémián 1978. november 18-án megtartott emlékülés állott, amelyen *Hanga Mária* oktatási miniszterhelyettes megnyitóját követően *Köte Sándor* „Janusz Korczak élete és munkássága”, *Aleksander Lewin*, a varsói Nevelési

Rendszerek Kutatóintézetének vezetője „Janusz Korczak nevelési rendszerének születése, fejlődése és hatása” címmel tartott előadást. Utalt továbbá a beszámoló a magyar sajtóban megjelent cikkekre, Korczak „Hogyan szeressük a gyermekeket?” című műve magyar kiadásának előkészületeire, valamint a megemlékezéssel kapcsolatos további tervekre.

A Nemzetközi Emlékbizottság bevezetőben említett utolsó ülésének keretében Korczak emlékműveket lepleztek le Varsóban és Zielona Górában, és a fővárostól mintegy húsz kilométerre, a Visztula partján elhelyezték a létesítendő Korczak Intézet alapkövét. Megtárgyalták a Nemzetközi Korczak Társaság alapszabályait és programját is, megválasztották vezető szerveit és tisztségviselőit. Az elnök Jerzy *Kuberski*, a főtítkárné Hélène *Lecalot* (Franciaország) lett. A 29 tagú elnökségnek magyar részről tagja *Szarka József*. Az operatív ügyeket egy szűkebb vezetőség intézi, tagjai az elnökön és a főtítkáron kívül *Mihail Kondakov* (Szovjetunió) és *Rafael Scharf* (Nagy-Britannia).

Zibolen Endre

DIDAKTIKAI KUTATÁSOK FINNORSZÁGBAN

Az *Institute of Education University of Helsinki* mint a finn pedagógiai kutatások központja 1955-ben jött létre *Matti Koskenniemi* professzor vezetésével. Az intézetben folyó munkáról 1957 óta folyamatosan tudósítanak az angol nyelvű *Research Bulletin Institute of Education University of Helsinki* hasábjain. Tavaly látott napvilágot az 50. kutatási beszámolójuk.

Ismertetésünkben az utóbbi tíz év legjelentősebb kutatási eredményeit kísérvük nyomon hat tanulmánykötet elemzésével, felvázolva az oktatási folyamat szerkezetének vizsgálatára irányuló finn törekvéseket.

Matti Koskenniemi, Erkki Komulainen, Anna-Kaarina Falck, Pentti Holopainen: Investigations into the Instructional Process. I. Some Methodological Problems. 26. sz. 1969. (Az oktatási folyamatra vonatkozó vizsgálatok.)

E kötet az oktatási folyamatra vonatkozó vizsgálatok elméleti hátterének feltárásával foglalkozik. A szerzők metodológiai vizsgálódásuk során megállapítják, hogy az oktatási folyamatot feltáró kutatási modellek legtöbbször nem alkalmas az oktatási szituációk leírására és magyarázatára, mert a valóságban az oktatási folyamatnak csak bizonyos összetevőit – azokat is csak bizonyos esetekben és bizonyos körülmények között – írják le. Az oktatási folyamat tanulmányozására alkalmas modell keresésekor a következő problémákat veszik számba:

– Feltételezhető-e, hogy egyetlen modell elegendő a különféle oktatási szituációk megmagyarázására?

– Elképzelhető-e, hogy az összes oktatási szituációnak közös jellegzetessége van?

– Ugyanaz a kutatási modell milyen mértékben alkalmazható olyan oktatási szituációkra, melyek igen különböznek egymástól a tartalom vonatkozásában?

Az oktatási folyamat természetének vizsgálatához „aktív” kutatási stratégiát keresnek. A passzív stratégiát azért vetik el, mert – szerintük – a tanulás eredményei nem függenek egyértelműen a tanár tevékenységétől (vagyis a jó eredmények az eljárások és körülmények számos és különböző kombinációi segítségével érhetők el).

Aktívnak azt a kutatási stratégiát tekintik, amely esetében maga az oktatási folyamat a tanulmányozás tárgya. Olyan átfogó oktatási modellt részesítenek előnyben, amely lehetőséget ad számos